

הסביבות

עלון להפצת המוסר

"אוהל יוסף" – גובהרדוק ירושלים

ע"ש ישיבתו הראשונה של רבינו גרשון ליבמן זצ"ל נוסדה גסו זילנא תש"ב

מנחם אב התש"פ

פרשת עקב

גליון מספר 301 (334)

דגל המוסר לרבינו גרשון ליבמן זצ"ל

"אל האמר בלבבך בהדוף ה' אלהיך אותם מלפניך לאמר בצדקתי הביאני ה' לרשת את הארץ הזאת וברשעת הגוים האלה ה' מורישם מפניך: לא בצדקתך וביושר לבבך אתה בא לרשת את ארצם כי ברשעת הגוים האלה ה' אלהיך מורישם מפניך ולמען הקים את הדבר אשר נשבע ה' לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב" (טו-טז)

עצמו שהוא בעל בטחון, כי בזה הוא מתחזק. כך אם יחשבו ויכריזו כי הם צדיקים הם יתחזקו במידת הצדקות, ולמה לא?

אלא ירדה תורה לסוף דעתו של אדם. הגאון זהו מפריע גדול לאדם ואפילו גאון של צדקות. כלל ישראל רואה שנגעו לו ניסים, ניסים גדולים וענומים, ואז מבא ראייה כמה הקבי"ה אוהב אותך, וזוהו מניע לגאון שתפריע לו בעבודתו ותביאנו להסתפקות ברוחניות ולא לחיזוק. אדרבא, קבעו לנו חז"ל: אפילו כל העולם אומרים עליך צדיק אתה תהיה בעיניך כרשע. ואין זה דומה למי שמתחזק במידת הבטחון אשר אינה מביאה לידי גאון.

הרגשת הצדקות מפריעה לתשובה
יש להתבונן: איזה איסור יש בכך שישראל יחשבו שגם בצדקתם זכו לרשת את הארץ? אמנם הם מסכימים שזכו בגלל רשעת הגוים, בודאי, אבל גם בצדקתם, למה לא? בשלמא האוהרה בפסוקים הקודמים לבל ישלבו בהרגשת כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה (ח, יז). מובנת כי חייבים לזכור כי ה' הוא הנותן לך כה לעשות חיל, שגם כחך ועוצם ידך הם ממנו יתברך, וממילא לא תתגאה בכוחך. אך שיחשבו שגם להם יש זכויות, ובגלל צדקותם ה' עזר להם, מה פסול בכך? אדרבא יש בזה מן התועלת, שאם הם חושבים את עצמם צדיקים או זה מחוק, מדדבן, ודוחף אותם ליתר צדקות. והלא כך היה אומר הסבא זצ"ל (מטבהרדוק) שיש תועלת לאדם המתחנך במידת הבטחון, להכריז על

הרגשת הצדקות מפריעה לתשובה.

המשך בעמוד ב'

מעשה רב

אלקים חשבה לטובה

לעתים נוכחים בני האדם לראות בעיניהם את נפלאות ההשגחה העליונה הנסתרת מהם במרבית הפעמים, ומבחינים בעליל עד כמה קצרי ראי הם אלו המתיחסים אל מקרה מסויים כ"רע", בעוד שאינם יודעים עד כמה רבה הטובה הגלומה בו עצמו.
אחת מן הדוגמאות לכך היא שידוכו של רבי צבי ביאליסטוצקי, אחד מן האריות שבחבורה בישיבת גרודנא, ומקורב ביותר לראש הישיבה רבי שמעון שקאפ ולמשגיח רבי שלמה הרבני.
מובא בספר 'לעבדו בלבב שלם': ביום מן הימים נחלה הבחור החשוב צבי במחלת השחפת. שחפת הינה מחלת ראות חריפה, ובאותם ימים עדין לא נודע לה מרפא ורבים מאלו שחלו בה נפטרו לאחר תקופה. צבי נסע לורשא לדרוש ברופאים, והם המליצו שישע למנוחה של כמה חדשים בעיירת המרפא אוטובוצק. עד מהרה נסע לשם, וכעבור כמה חדשים התחזק והבריא ושב ללמודיו בישיבה, כשבני הישיבה, אשר דאגו לבריאותו במשך כל תקופת העדרותו, עומדים על המשמר ומשגיחים לבל יתאמץ יותר

מדי, עד שיחלים כליל. **מנהגה של הישיבה היה לממן את הוצאות הנפש בעירות לונא או דרוזניק לבחורים מצטיינים במיוחד, או חלשים באופן מיוחד בגופם. משום כך באותה שנה היו הבחורים משוכנעים כי הישיבה תשתתף בהוצאות הנסיעה של צבי, הן משום היותו ממצויני הישיבה והן משום מחלתו הקשה. אולם דא עקא שבדיוק ולהסביר לו את חשיבות הענין, לא יכול היה רבי פיבל להענות לבקשתם. "כל מה שיכולתי ללות למען הישיבה כבר לויית", אמר להם בצער.**
גם בשנה הבאה לא נסע צבי לנופש מאותה סיבה, ונותר בישיבה, מקוה לנוח מעט בין כתליה. באותה שנה דובר בו נכבדות בשידוך חשוב מאד: **מרת לאה**, בתו של הגאון רבי אברהם **צבי גרודז'נסקי** ראש ישיבת ראמיילס בוילנא ואחיו של הגאון רבי חיים עוזר

מצוות קלות – מה הם ?

"והיה עקב תשמעו". אם מצוות קלות שאדם דש בעקביו תשמעו (רש"י) מה הם מצוות קלות? מה הם סוג המצוות האלו? ומדוע מתן שכרן כל כך גדול? אמרו חז"ל גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה. ובודאי מדובר שאדם שעושה את המצוות, ומדוע מודגש מצווה "ועושה"? אלא משום שלעשות מצוות, אין זה רק בעשיית מצוות שמצווה בהם, יש הרבה עשיות לאדם שהוא עושה אותם בלאו הכי, אלא צריך הוא להיות "עושה" אותם מפני שהוא "מצווה עליהם". וזהו גדול המצווה ועושה, שכל מה שעושה – כוונתו מפני שהוא מצווה. ומה הכוונה בזה ?

כל איש רוחץ את גופו חלק אחר חלק, אך כשרוחץ תחילה חלק ימין ואח"כ שמאל – נמצא עושה מצווה [מ"ב או"ח סימן ב' ס"ק ז']. הרי שאת המעשים הרגילים, אפשר להפכם למצוות. גם העוסק במלאכתו שתפקידו לטייע לאחרים כמו בכל עגלה – אם כוונתו למצווה – נחשב הוא כעושה מצווה בכל רגע.

מצוות קלות הם נחשבים – כיון שאת העשייה שלהם היה עושה גם בלא המצווה, אלא אם מוסיף כוונה וצורה בשביל המצווה, הרי הוא משעבד בזה גם את אורחות החיים הרגילים שלו לתורה ומצוותיה – לכן הרבתה התורה את שכרו כל כך, ואהבך וברכך – שגר אלפיך ... משפיעה על חיינו בעוה"ז, שפע עצום וברכה גדולה.

כי עני ה' על המשכן ... בכל מסעיהם [שמות מ' לח'] ופרש"י אף בזמן חנייתם קרויים מסע משום שבזמן שנחים על מנת להמשיך לנסוע, זה חלק מהמסע עצמו. לנח בימי "בין הזמנים" – האדם בלאו הכי ינוח אך אם חושב למצווה – אזי כל שעות היום שלו נחשבים למצוות מרובות.

וכמה מחייב אותנו הרמב"ם [דעות פ"ג ב']. צריך האדם שיתן לבו וכל מעשיו פלם לידע את השם ברוך הוא בלבד. פי' צד ... כשיאכל וישתה ... נשים על לבו וישא כל וישתה פ' להקרות גופו ואי בריו בלבד ... נמצא המהלך בדרך זו כל ימיו עובד את ה' תמיד ... ואפילו בשעה שהוא ישן אם ישן לידע פ' שתנוח דעתו עליו וינח גופו ... נמצאת שנה שלו עבודה למקום ברוך הוא.

ימי בין הזמנים – הם ימים שיכולים לקנות בהם לשעבד את החיים הרגילים לצורת רצון הבורא, לנח ולהתחזק, ולקבל על כך שכר טוב, ובכך להיות לו לעבד שמקבל כל צרכיו מאדונו.

הסביבות

פתיגים ואמרות.....	עמוד ב'
על פרשת השבוע.....	עמוד ב'
שבין פתיגים.....	עמוד ג'
דמיות הוד.....	עמוד ד'

זגל המוסר עקב / המשך

בשאנענטן. **על זה התורה מתייעה:** "אל תאמר בצדקתי!!" הרגשת הצדקות היא המקררת את האדם ומפריעה לו. **ועל כך צדק שבועה:** משביעין אותן, תהיה צדק ואל תהיה רשע, ואפילו כל העולם כולו אומרים עליך צדק אתה תהיה בעיניך כרשע. משביעין אותנו! **כי הכבוד שנותנים לו כשאומרים עליו שהוא צדיק,** מפריע לו. על כך כתוב במסילת ישרים הכבוד אינו אלא הכל הנבלים המעביר את האדם על דעתו ועל דעת קונו, ומשכהו כל חובתו וכו'. מקור התשובה הוא ההכנעה, ובאין הכנעה, מדוע ירצה לחזור בתשובה, והרי כולם מקלסין ומשבחין אותו? "אם ראית חכם בעיניך, תקוה לכסיל ממנו" (משלי כו) אמר החכם מכל האדם.

הספורנו אומר בידור נפלא בפרשתנו, על המלים "יידעת כי לא בצדקתך... כי עם קשה עורף אתה": כי אי אפשר שיהיה צדק ויושר לבב עם קשה העורף, כי אמנם קשה העורף הוא ההולך אחרי שרירות לבו ומחשבתו **אף על פי שידעו** איזה מורה צדק בראיה ברורה שמחשבתו היא בלתי טובה ומביאה אל ההפסד, וזה כי לא יפנה אל המורה כאלו ערפו קשה כגיד ברזל, **באופן שלא יוכל לפנות אנו ואנה אבל ילך אחרי שרירות לבו כמאז.**

מי לא מרגיש את זה? מי לא מרגיש כמה קשה לו לקבל שום תוכחה על עצמו? כל אחד מוכן לקבל כבוד אך לא תוכחות מוכן שיגידו לו: צדיק אתה, אבל לא, רשע, ואפילו על תפילה בעיבור, אין להוכיחו, כל שכן על כל מהלך היום, הוא כגיד ברזל שאינו יכול לפנות אנה ואנה. **הוא יודע** שיש צדיק שאינו גמור, ורשע שאינו גמור, ודי לו שיגיע לדגרה ש"אל תעשה בסתר מה שלא תעשה בגלוי!!" **לפעמים הוא נכשל בדברים** שאפילו ילד קטן היה מתבייש, אלא שאז הוא נעשה עניו, בבחינת: "זאנכי תולעת ולא איש", **אך מיד אחרי זה** הוא מסתכל גם על אחרים בביטול ובתוכחות, והוא רואה שאצל הוולת הכל פגום, אך אצלו הכל טוב.

כל עוד האדם לא יפרוק מעליו את הכבוד וההרגשה שהוא צדיק הוא לא יגיע להכנעה, שהיא המחייבת לחזור בתשובה.

הרגשת החסרון באדם, היא שמעוררת אותו לתשובה ולתיקון מעשיו, אך אם הוא הולך בהרגשה כי צדיק הוא, ואולי אף צדיק גדול, בגלל שאומרים עליו או בגלל שאומר על עצמו, או לא יוכל לעשות תשובה. וזה נאמר אף לדור דעה, במדבר: **אל תאמר, אפילו בלבבך, בצדקתי...**

ר' דוד בודניק זצ"ל הי"ד (מגדולי תלמידי הסבא ד"ר' מנובחדוק) היה אומר: **ככל שהעולם יורד ויורד מבחינה רוחנית,** אז ההשגה בצדקות יורדת, המודד, להיקרא צדיק, יותר נמוך, והתוצאה, מרגישים כאילו יש יותר צדקות בעולם. **כך שאנו רואים היום:** כל כך הרבה ירידה ברוחניות עד שמי שהוא שומר שבת בפאריז הוא נחשב כאילו מל"ץ צדיקים, **וכן מי שנוהר בכשרות,** מי שמניח תפילין. והרי אלו דברים שבעולם כתיקונו מלפנים, היו מנת חלקו של כל אדם בישראל, בלי שיש בכך שום יחוס, ושום הישג ייחודי. כי יראת שמים היתה מטבע העובר לסוחר, **אבל היום,** בהעדר יראת שמים, אז קיום המצוות הכי פשוטות, **נחשב למסירות נפש ולצדקות גדולה.**

במסכת שבת (לא): ר' סימון ור' אלעזר הוו יתבי. חליף ואזיל ר' יעקב בר אחא, א"ל חד לחבריה: ניקו מקמיה דגבר דחיל חטאין הוא, א"ל איד: ניקו מקמיה דגבר בר אוריין הוא. א"ל: אמינא לך אנא דגבר דחיל חטאין הוא ואמרת לי את בר אוריין הוא... **לכאורה** וכו' ר' סימון לא היה דורש את הדרשה שאין להקב"ה בעולמו אלא יראת שמים בלבד? **והרי פסוק מפורש ועתה ישראל מה ה' אלהיך דורש מעמך כי אם ליראה?** רואים כאן שבגעגון הרגשה ביראת שמים יש דרגות, ואפילו אצל תנאים ואמוראים אין ההרגשות שוות. **וכך היה הגרי"ם זצ"ל** תולה כל ענין ההרגשה ביראת שמים בלימוד המוסר ומי שאינו לומד מוסר, **יהיה מי שיחה,** חסר לו בדדגות גבוהות של יראת שמים, אף כי היט בעל ידיעות מופלגות בתורה. בבחינת: "אני אומר לך ירא חטא הוא, ואתה אומר לי בן תורה הוא? אין דמיון!" **ומה נענה אנו?** אפילו לפני אלול ולפני יום הדין אין אנו מזדעזעים ואנו ממשיכים

דברי רבותינו בעלי המוסר על פרשת השבוע

מהותו של תלמיד חכם

"את ה' אלקיך תירא"

פינותיה.. וכשם שהפליגו חז"ל על תורה שאין בה יראת שמים, כן הפליגו ביראת שמים בלא תורה. וזה שלא עמל בלימוד הגמרא ולא יגע בתורתן של ראשונים שנים רבות, כדי השיעור להקנות לו בינה היתירה, להבין באור הבהיר בהוויות דאביי ורבא, שלל מנפשו בהכרח את שם ה"חבר" וחז"ל כדי להעיר את האדם לשקידת התורה, לא נשאו פני העצל הלזה, וקראוהו בשם "עם הארץ" ושללו ממנו זכויות מיוחדות המוקנות לחברים בלבד, ואפשר שעליו, העוסק רק ביראה ולא בתורה, נאמר "ולא עם הארץ חסיד".

"ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם"
בלימוד התורה יש כידוע שני חלקים, ידיעת התורה ועצם לימוד התורה. פעם בא יהודי לפני החפץ חיים, בני לומד כאן בישיבה [ולפי מושגי האב כבר למד מספיק], ואמר "באתי לבקש רשות מהחפץ חיים ולקבל ברכה להוציא את בני מהישיבה כדי שיעזרו לי במסחרי". למה תפסיקו מללמוד", שאל החפץ חיים. "מה אומר לכם רבי", ענה האב, ככל שאני רואה ר' עקיבא איגר" שני כבר לא יצא ממנו, אז לפחות שיעזור לי בפרנסה". במה אתה עוסק", התעניין החפץ חיים. ירקן בשוק", ענה, והעבודה קשה. תמהני עליך, למה לך לעבוד כה קשה, הרי "רוטשילד" שני כבר לא יצא ממך, אז למה לך לעבוד". מה פירוש", הודעק, "צריך לעבוד כדי לחיות. אכן, וצריך גם ללמוד כדי לחיות."

עד שבה רבי עקיבא ולימד "את ה' אלקיך תירא" - לרבות תלמידי חכמים [ב"ק מ"א]: אומרים בשם **רבי ישראל סלנטר** כלל היא בכל התורה, שהמילה "את" בא לרבות, אם כן, כאשר כתבה התורה "הוכח תוכיח את עמיתך", היא באה לרבות את המוכיח עצמו, שקודם בואו להוכיח את זולתו, יוכיח תחילה את עצמו. מה ההגדרה של תלמיד חכם? כותב ה"חזון איש", למדנו מדברי ר' עקיבא שהשווה "את ה' אלקיך תירא" - לרבות תלמידי חכמים", שאותה אישיות היא אחרת ממה שהעולם מכיר. עומדת לפנינו שאלה, מה דינו של תלמיד חכם, מה שמו דורש ממנו? מהי מהותו? ובמה כוחו גדול. הרמ"א ביור"ד [סימן רמ"ג ס"ד] השכיל להציג תמונתו המאירה בקרני הודה, וזה לשונו: "שיודע לישא וליתן בתורה ומביא בדעתו ברוב מקומות התלמוד ובפירושו ובפסקי הגאונים". מבוואר, דשם תלמיד חכם היינו חכם גדול בהלכה, היודע את עמק המשא ומתן של הלכה על פי המקובל בידינו מדור דור, ולמד רוב מקומות התלמוד. ואם אינו חכם כזה, אף שלמד ספרי אגדה ויראה, כל שאינו יודע לישא וליתן בהלכה ברוב מקומות התלמוד על פי הפוסקים, אינו בכלל תלמיד חכם. "ואמנם אין תהילת בעל ההלכה הגונה, אלא אם כן קדמה לו יראתו לחכמתו. ואין חכמת התורה שרויה בלב אטום, כי עיקר טעמה בעדינות הנפש", ומי שחסר את היראה, הוא חדול הרגש של עדינות הנפש, שכלו נעדר כח המבחין בין שקר לאמת, וחכמתו נכזבה בכל

מחשבת מוסר

אמרות ופתיגים

<p>"אף אם יורד האדם מדרגה לדרגה, עוד יוכל שוב לעלות, אך רק אם הוא עדיין נמצא על גבי הסולם." (רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל)</p>	<p>"לעולם יראת אדם שתהיה אמת דעתו, ולא דעתו אמת." (רבי דוד בודניק זצ"ל הי"ד)</p>	<p>"יותר ממה שצריכים לחפש את האמת יש לחפש את האיש ההי רק על האמת." (רבי שמואל וינטרוב זצ"ל)</p>	<p>"חז"ל אמרו: "אין אדם עובר עבירה אלא אם בו נענשה בו רוח שטותי." היום: אין אדם עושה מצווה אלא אם כן נענשה בו רוח שחרתי." (רבינו גרשון ליבמן זצ"ל)</p>
<p>"אם לא מתמרקים מוזן לזמן, עלולים להתנסות קמטונים וחזילים." (רבי נתן צבי פינקל זצ"ל)</p>	<p>"מכאן באמת, גבריאל בשתיים וכו' (ברכות) השמיעוני בזה רז"ל שמיכאל אה יעשה כגבריאל - יחשב אצלו עצלות מפני שהוא יכול לעשות בוריות יתירה ממנו, ועליו תחיה תביעה." (החפץ חיים זצ"ל)</p>		

פניני הפרשה

בעלי המוסר וראשי הישיבות

ואשב בהר ארבעים יום וארבעים לילה להם לא אכלתי ומים לא שתיתי (יט, ט)

ואכלת ושבעת וברכת וגו' (ח, י.)

מִן הַמִּשְׁגִּיחַ הַגֵּה"צ רַבֵּי יְרוּחַם לִיבֹנִיץ זצ"ל הַשְּׁמִיעַ בְּמוֹסְרֵי הַטּוֹבִים הָעֵרָה נִפְלָאָה וְכוּלַּלַת בְּמַהוּת וְעִנִּין בְּרַכַּת הַמְזוּן, הֵנָּה מוֹרְגִלִים אֲנוּ לּוֹמֵר שֶׁכֶּאֱשֶׁר אוֹכְלִים צְרִיכִים לְבָרֵךְ, אוֹלָם אִם יִבְרַךְ הָאָדָם פֶּעַם אַחַת כְּבוֹנוֹנָה בְּרַכַּת הַמְזוּן כְּהוֹגֵן וְכַתִּיקוֹנָה, יֵרָאֵה מִיָּד וַיִּכִּיר אֶת הָאֱמֶת כִּי הַדְּבָרִים הֵם לְהִיפֵךְ מִמְחַשְׁבֹתֵנו, לֹא שֶׁכֶּשְׂאוֹכְלִים צְרִיכִים לְבָרֵךְ, אֲלֵא הָאֲכִילָה עֲצָמָה הִיא בְּשִׁבִיל בְּרַכַּת הַמְזוּן, שֶׁכֵּן אִם מֵהָאֲכִילָה יוֹצֵאת כֹּל הַהִכָּרָה הָאֲמוּרָה בְּבִרְכַּת הַמְזוּן לְהַכִּיר חֲסָדֵי הַמְקוּם, "וּבִטּוֹבוֹ הַגְּדוֹל תִּמְיֵד לֹא חֲסֵר לָנוּ", וְצִרִיךְ לּוֹמֵר בְּטוֹבוֹ וְלֹא מְטוֹבוֹ (בְּרַכּוֹת נ:), שֶׁאִם יֹאמֵר הָאָדָם "מְטוֹבוֹ" לֹא יִהְיֶה דִּי בִּכְךָ, אֲלֵא "בְּטוֹבוֹ" שֶׁהוּא בְּלִי שִׁיעוּר וּבְלִי תַכְלִית, הַטּוֹב כִּי לֹא כֻלּוֹ רַחֲמֵי. הִכָּרָה זֶה בְּחֲסָדֵי הַמְקוּם שֶׁהֵם בְּלִי סוּף יוֹצֵאת לְאָדָם מִן הַכִּזִּית פֶּת שְׂאוֹכֵל, עֲלִינוּ לְהַבִּין שֶׁתַּכְלִית הָאֲכִילָה הִיא בְּשִׁבִיל בְּרַכַּת הַמְזוּן, וְלֹא לְהִיפֵךְ. הַהֲנַחָה שֶׁבְּרַכַּת הַמְזוּן הִיא בְּשִׁבִיל הָאֲכִילָה, וְהַמְחַשְׁבָּה כִּי כֶּשְׂאוֹכְלִים אֵז צְרִיכִים לְבָרֵךְ, הִיא הַפִּיכָת קַעְרָה עַל פִּיהָ, הַשְּׁקֵפָה זֹאת מְעַמִּידָה אֶת הָאָדָם וְצִרְכּוֹ וְתַאוּוֹתָיו וְרַצוֹנוֹתָיו בְּמִרְכּוֹ, הַכֹּל בְּשִׁבִילֵי, עַד שֶׁהַבּוֹרָא כְּבוֹיֵל גַּם כֵּן בְּשִׁבִילֵי, לֹא רִיחַ נִיחּוּחַ לֵה' אֲלֵא רִיחַ נִיחּוּחַ לֵי, מִבְּהֵיל מֵאֵד! כְּשֶׁמְתַרְגְּלִים בְּהַנְחוּת כְּאֵלּוֹ שֶׁבְּרַכַּת הַמְזוּן הִיא בְּשִׁבִיל הָאֲכִילָה וּמְחַשְׁבוֹת דּוֹמוֹת כִּיל"ב, לֹאחֵר מִכֵּן כֶּאֱשֶׁר מַגִּיעִים לְדַבְרֵי רַבֵּינוּ יוֹנָה בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (שַׁעַר ג' אוֹת קמ"ג) "הַיְצִירוּם כּוֹלָם לֹא נִבְרָאוּ אֲלֵא לְכַבּוֹד ה'", לֹא מִבְּנִינֵם בְּזֵה פֶשֶׁט, אֲבָל אִם חִיִּים בְּהַנְחוּת הָאֱמֶתִיּוֹת לְקַחַת אֶת הַבְּנֵת הַדְּבָרִים כְּמוֹ שֶׁהֵם אֵזִי הַכֹּל פְּשוֹט בְּתַכְלִית הַפֶּשֶׁטוֹת, וּמְכִירִים שֶׁהַכֹּל אֵינוֹ אֲלֵא רִיחַ נִיחּוּחַ לֵה' (דַּעַת חֲכָמָה וּמוֹסֵר ח"ב מֵאֵמֶר י"ז, עַמ' מ"ד)

אִין זֹאת אֲלֵא מִתּוֹךְ גְּאוּה, וְחִבְשׁוּהוּ בֵּית הָאֲסוּרִים... וְאִמְנָם הוֹכִיחַ לָהֶם אֲלֵעִזֹר זַעִירָא כִּי גִבְרָא רַבָּה הוּא, וְרַאוּי לְחַמְמִיר וְלִהְתַּאבֵּל בְּאוֹפֵן זֶה עַל יְרוּשָׁלַיִם. וְכִיצַד הוֹכִיחַ זֹאת? הוּא בִּיקֵשׁ שִׁישְׁאֵלוֹהוּ שְׂאֵלָה בְּכָל מְקוּם בְּתוֹרָה וּבְכָל נוֹשֵׂא... וְלִהְיוּכָה אִם לֹא יוֹדַע. נִמְצְאוּ לְמַדִּים מִמַּעֲשֵׂה זֶה כִּי מִיָּהוּ זֶה הָרַאוּי לְחַמְמִיר עַל עֲצָמוֹ: רַק זֶה שֶׁמְכִיר בְּעֲצָמוֹ כִּי יוֹדַע הוּא אֶת כֹּל הַתּוֹרָה וְכֹל רָז לֹא אֵינִס לִיה, הוּא גִבְרָא רַבָּה שְׂרַשְׂאֵי לְחַדֵּשׁ מַעֲשֵׂה מִנְהַגִּים וְחוֹמְרוֹת כִּיצַד לְקִיִּים אֶת הַהִלְכָה הַמְחַיִּיבֵת לְהִתְאָבֵל עַל יְרוּשָׁלַיִם. שֶׁכֵּן אִם אֵינוֹ גִבְרָא רַבָּה אִין זֶה אֲלֵא יְהוּרָא. עֵיכּ מְדַבְרֵי הַגְּרַמ"שׁ שְׁפִירָא יוֹדַע מַה שֶּׁסִּפֵּר הַגְּרַמ"א דְּסַלְרֹ זצ"ל בְּהַקְשֵׁר לִכְךָ עַל הַסֵּבָא מִסְבְּלוּדְקָה - הַגֵּה"צ רַבֵּי נָתָן צְבִי פִּינְקֵל זצ"ל שֶׁפֶעַם רָאָה בְּחוֹר מֵהָדָר וּמְדַקְדֵק לְקַבֵּל שֶׁבַת בְּצַהֲרֵי יוֹם שִׁישֵׁי. פֶּנָּה אֵלּוּ רַבֵּי נָתָן צְבִי וְאִמְר: "מַה יִּתֵּן וְמַה יוֹסִיף לְךָ הַהִידוּר, אַחֲרֵי שְׁבוּדָאֵי תְּבִיט עַל כּוֹלְנוּ עַל מַחְלָלֵי שֶׁבַת..."

הַהוּא נוֹהַג. וְסִפֵּר רַבֵּי מִשָּׁה שְׂמוּאֵל עַל הַגְּאוּן מוֹיִלְנָא שֶׁבִּיקֵר בְּשַׁעֲתוֹ אֶת דְּרַךְ הַלִּימּוּד שֶׁל בַּעַל הָאוּרִים וְתוֹמִים, וְאִפְּלוֹ שֶׁלֹּא נוֹכַל לְשַׁעֵר אֶת גְּדוּלוֹתָיו הַעֲצוּמָה בְּתוֹרָה שֶׁל הַגְּרַמ"א אֵיבִישְׁיָן בַּעַל הַיְּתוּמִים", אֲבָל הַגְּרַמ"א טַעַן שֶׁדָּרַךְ לִימּוּד זֶה יוֹכֵלֵה לְהַבְיָא לְזִילּוּל בְּהַרְאֵשׁוּנִים, שֶׁכֵּן הַיְּתוּמִים וְתוֹמִים" מִתְרַץ הַרְבֵּה קִשְׁיוֹת שֶׁל הַהַרְאֵשׁוּנִים בְּחַרְפִּיּוֹתוֹ, וְעוֹלָלִים לְחִשׁוֹב כְּאִילוֹ מוּפְלָג הוּא בְּתוֹרָה יוֹתֵר מֵהַרְאֵשׁוּנִים וַיְבוֹאוּ לְזִילּוּל בְּהֵם חֲלִילָה. רֹאֵה מַעֲשֵׂייתָ מִבְּיַד רַבֵּי מִשָּׁה שְׂמוּאֵל מֵהַגְּרַמ"א, מִמְנָה נִיתֵן לְלַמּוּד כִּי "הַמְחַמְמִיר" בְּעוֹד אֵינוֹ רַאוּי לְכַךְ, יֵשׁ הַסְּטוֹרִים כִּי אַחַת דִּינֵוּ לְהִיּוֹת חֹבוֹשׁ בְּבֵית הָאֲסוּרִים... הַגְּרַמ"א (ב"ק דף ט: ט) מְסַפֶּרֶת עַל אֲלֵעִזֹר זַעִירָא שֶׁנֶּעַל מִנְעֻלִים שְׁחוּרִים שֶׁלֹּא שְׂאֵר אֲנָשִׁים, וְעִמַּד בְּמְקוּם הוֹמָה אָדָם. פִּגְשׁוּהוּ אֲנָשִׁים מִבֵּיתוֹ שֶׁל רִישׁ גְּלוּתָא וְשִׂאלוּהוּ: מַה רָאָה עַל כֵּכָה? הַשִּׁיב לָהֶם כִּי מֵתַאבֵּל הוּא עַל יְרוּשָׁלַיִם. תַּמְהָה עֲלֵיו: וְכִי אַתָּה אַחַד חֹשׁב זֶה? הָרַאוּי לְהִתְאָבֵל עַל יְרוּשָׁלַיִם (בְּצוּרָה מַחְמִירָה שְׂכוּן)?

"לֹאֲהַבָּה אֶת ה' אֱלוֹקֵיכֶם לִלְכַת בְּכָל דְּרָכֵי וּלְדַבְּקָה בּוֹ" (פְּרָק י"א-כ"ב)
כֹּתֵב רַשִׁ"י: הוּא רַחוּם וְאֵתָה תְּהָא רַחוּם. הוּא גּוֹמֵל חֲסָדִים וְאֵתָה גּוֹמֵל חֲסָדִים.

מִכָּאֵן נִלְמַד - הִיא אוֹמֵר הַגֵּה"צ רַבֵּי יַעֲקֹב נֵיימָן זצ"ל - שְׁקִיּוֹם מְצוּוֹת שְׁבִין אָדָם לְמַקּוּם מוֹתָנָה בְּשִׁמְרֵיהָ וְזִהְרִית יִתִּירָה בְּעִינֵינִים שְׁבִין אָדָם לְחַבְרוֹ. שֶׁגַם בְּשַׁעֲה שֶׁמְתַעֲלָה הָאָדָם וּמִתְדַבֵּק בְּקִיּוֹם מְצוּוֹת הַבּוֹרָא, אֵל לוֹ לְשַׁכּוֹךְ אֶת הַצְּוִיּוֹ, לְלַכַּת בְּכָל דְּרָכֵי מַה הוּא רַחוּם וְכוּ', וּמִמִּילָא לְהוֹזֵהר שֶׁלֹּא לְפַגּוּעַ בְּזוּלוֹתוֹ. יֵשׁנָן כְּמַה סַכְנוֹת לְמִי שֶׁמְחַמְמִיר עַל עֲצָמוֹ כְּשֶׁאֵינוֹ בְּמִדְרִיגָה שְׂרַאוּי לוֹ לְחַמְמִיר.

בְּסִפְרֵי מִי דַּעַת (עַל רַבֵּינוּ יוֹנָה - אֲבוֹת) הוֹבָא מִכְּתַבֵּי הַגְּאוּן רַבֵּי מִשָּׁה שְׂמוּאֵל שְׁפִירָא זצ"ל שֶׁאֲחַת הַסַּכְנוֹת הִיא בְּזֵה שֶׁהוּא מְסַתְכֵל עַל זוּלוֹתוֹ שֶׁאֵינוֹ מְחַמְמִיר כְּמוֹהוּ, כְּעַבְרִיּוֹ הוּא מְבַטֵּלוֹ לְגַמְרֵי. וְזֶה מַה שְׂגוֹרָם לוֹ הַמְשַׁמֵּךְ וְלִבְקֵר גַּם אֶת גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵינֶם נוֹהֲגִים בְּחוֹמְרוֹת

בין הזמנים - רבי נתן צבי פינקל זצ"ל ר"י מיר

ימי בין הזמנים - הכנה לימי הזמן' הבא

מִקְבֵּל כֹּלֵל סִיעֵעַתָּה דְּשִׁמְיָא. וְכֵן עֲבָנִין קְבִיעוֹת לִימּוּד הַתּוֹרָה, חוֹבָה לְתַקֵּן לְלַמּוּד לְפַחוֹת בְּסִדֵּר א' בְּאוֹפֵן מֵלָא, וְרַק לְאַחַר מִכֵּן לְקִיִּים אֶת כֹּל דְּרָכֵי הַמְנוּחָה וְהַהֲכֵנָה. יֵשׁ מוֹשֵׁג שֶׁל בֵּין הַזְּמַנִּים עִם ג' סְדָרִים 'זְכוּרֵנִי, כִּי בְּמִשְׁךְ כְּמַה שֵׁנִים, הֵייתִי לוֹמֵד עִם מוֹרֵי וְרַבֵּי הַגְּאוּן רַבֵּי חֵיִים קָמִיל זְצוּק"ל בִּימֵי סוּף הַזְּמַן וּבֵין הַזְּמַנִּים, כֶּאֱשֶׁר בְּחוֹדֵשִׁים אֲדָר וְנִיסָן הֵיִינוּ מְכִינִים אֶת הַמְסַכְתָּא לְזְמַן קִיץ, וּבְחוֹדֵשִׁים אֲב לֹאֵל וְתִשְׂרִי הֵיִינוּ מְכִינִים אֶת הַמְסַכְתָּא לְזְמַן חוֹרֵף. מִי שֶׁהִכִּיר אֶת ר' חֵיִים יוֹדַע, כִּי לֹא הִיא אֲפֶשֶׁר שִׁיעוּבּוֹר אֲצִלוֹ זְמַן לְלֵא לִימּוּד תּוֹרָה, וְרַאוּ זֹאת אֲצִלוֹ בְּאוֹפֵן מוֹחֲשֵׁי, שֶׁבֵּלֵא תּוֹרָה הוּא כְּמוֹ דָּג בְּלִי מִים. תְּקוּפָה זֶה שֶׁל יְמֵי בֵּין הַזְּמַנִּים שֶׁלְּמַדְתִּי בִּיחַד עִם ר' חֵיִים, הֵייתָה הַתְּקוּפָה הַנִּפְלָאָה בִּיּוֹתֵר בְּשִׁבִילֵי שְׁחִיכְתִּי לֵה כֹל הַשְּׁנָה. כֶּאֱמוֹר, לֹא סִדֵּר א' לְמַדְנוּ, אֲלֵא ג' סְדָרִים. כֵּן... יֵשׁ כְּזֵה מוֹשֵׁג! לֹא כֹל אַחַד מְסוּגֵל לְכַךְ, אֲבָל חֹשׁב שֶׁתַּדְעוּ שִׁישׁ מוֹשֵׁג שֶׁל בֵּין הַזְּמַנִּים עִם ג' סְדָרִים... וּבּוֹדָאֵי כֹל אַחַד חֵיִיב לְלַמּוּד לְכֹל הַפַּחוֹת סִדֵּר א' בְּאוֹפֵן מֵלָא, שֶׁהִרִי אִין חוֹפֵשׁ כֹּלֵל מִתּוֹרָה. בְּנוֹסֵף לְכַךְ, יֵשׁנָם עוֹד כְּמַה עִינֵינִים שְׁצִרִיכִים לְהִיּוֹת בְּכֹלֵל 'עֵמוּד וְהַחֲזָק', וְהֵם כּוֹלָם גּוֹפֵי תּוֹרָה וּבְכֹלֵל 'נְתִיאִישׁוּ יְדֵיהֶם מִן הַתּוֹרָה'. כִּיּוֹם, הֵן מְבַחְנֵיהָ רֹחֲנִית, וְהֵן מְבַחְנֵיהָ גְּשִׁמִּית, הַמְצַב אִיוֹם וְנוֹרָא רַח"ל, הַכְּבִישִׁים נְחֻשְׁבִים לְמַקּוּם סַכְנָה מִמֶּשׁ, כִּי שְׁנָה בִּימֵי 'בֵּין הַזְּמַנִּים' בְּאִים עֲלִינוּ צְרוּת וְאֲסוּבֵת ה' יִרְחַם, וּבִיּוֹתֵר, גְּדוּלוֹהַ סַכְנָה הַרוֹחֲנִית, הַרְחוּב לְמֵלָא וְגוֹשׁ בְּטוֹמָאָה וְאֲבִירָהּ, וְעוֹשִׂיִים לְהַתְקַל בֵּה בְּכֹל יְצִיאָה לְרַחוּב וְלוֹ הַקְטָנָה בִּיּוֹתֵר, קַל וְחוֹמֵר בְּמַקּוּמוֹת הַיְדוּעִים לְמַקּוּם סַכְנָה, שֶׁבֵּהם הַפְּרוּץ מְרֻבָּה עַל הָעוֹמֵד, וְהַכֹּל מֵלָא בְּשִׁנְאָה לְכֹל דְּבַר שְׁבַקְדוּשָׁה, שְׂנָאָה לְהַנְהִיגָה שֶׁל תּוֹרָה, וְהַסַּכְנוֹת בְּהֵם אִיוֹמוֹת (מִתּוֹךְ שִׁיחוֹת הַגְּרַנ"צ).

אֲנַחְנוּ עוֹמְדִים כַּעַת לְפָנֵי יְמֵי 'בֵּין הַזְּמַנִּים'. תְּקַנֵּת 'בֵּין הַזְּמַנִּים' נִתְקַנָּה בְּדוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים, אֲךָ הִיא לֹא הֵייתָה בְּתוֹרַת 'פְּרָשׁ' חֲלִילָה עַל שֶׁלְּמַדּוּ טוֹב בְּמִשְׁךְ יְמֵי הַזְּמַן, אֲלֵא הִיא הֵייתָה בְּתוֹרַת 'הַכְּנָה וְהַכְּשֵׁר' לִימֵי הַזְּמַן הַבָּא וְלִימֵי הַרְחֻמִּים וְהַסְלִיחוֹת, שֶׁהִרִי כֹל אַחַד מֵאֵיתָנוּ נְצַרְךָ לְמִנְחוּהָ מַעַת לַעַת, וּבִימֵי מִנְחוּהָ אֵלּוֹ אוֹכְלִים וְיִשְׁנִים יוֹתֵר. וְאִין זֶה הַנְּהִיגָה שֶׁל בְּדִיעַבַּד אֲלֵא הִיא לְכַתְחִילָה, שֶׁהִרִי הִיא עֲצָמָה חֲלֵק מֵהַהֲכֵנָה לִימֵי הַזְּמַן' הַבָּא. אִמְנָם אִין זֶה אֲלֵא בְּאוֹפֵן שֶׁלֹּא תִיגְרַם חוֹלְשָׁה וּרְפִיּוֹן בְּעַסְק הַתּוֹרָה. שְׂנִינּוּ בִירוּשָׁלַיִם (בְּרַכּוֹת פ"ט, ה"ה): "תִּנִּי רַשְׁבִּי", אִם רֵאִיתָ אֶת הַבְּרִיּוֹת שֶׁנִּתְיָאִישׁוּ יְדֵיהֶם מִן הַתּוֹרָה מְאוּד, עֵמוּד וְהַחֲזָק בֵּה וְאֵתָה מִקְבֵּל שֶׁכֵּן כּוֹלָם. "כִּי הִיא דָּרַךְ הַנְּהִיגָת הַבְּרִיּוֹת בֵּין הַזְּמַנִּים רַח"ל - נְתִיאִישׁוּ יְדֵיהֶם מִן הַתּוֹרָה", וְלֹזֶה כֹּל אַחַד מֵאֵחָד מֵאֵיתָנוּ נְצַטְוֵה לְהִיּוֹת 'עֵמוּד וְהַחֲזָק בֵּה'. אֲךָ יֵשׁ בְּזֵה הַן הַתִּימָה, הַלֵּא בְּכֹל סוּף יְמֵי הַזְּמַן' הַזֶּה, רֵאִינוּ הַתַּעֲלּוֹת יִתִּירָה בְּבִתֵּי הַמְדַרְשׁ בִּישִׁיבָה הַק', וְאִין אֲפֶשֶׁר שְׂמִיד בְּתַחֲלִילַת בֵּין הַזְּמַנִּים 'נְתִיאִישׁוּ יְדֵיהֶם מִהַתּוֹרָה!?' אִם הֵייתָה כְּזֹאת הַתַּמְדָּה וְהַתַּעֲלּוֹת זֶה מְחִיב אוֹתָנוּ לְגַשֵּׁת לִימֵי 'בֵּין הַזְּמַנִּים' בְּאוֹפֵן אַחֵר לְגַמְרֵי מְכֹל שְׁנָה וְשְׁנָה, בּוֹדָאֵי שְׁצִרִיכִים מִנְחוּהָ וְהַכְּנָה, אֲךָ שֶׁהִיא תַעֲשֵׂה בְּדִרְךָ שֶׁל 'עֵמוּד וְהַחֲזָק'. וּבְמַחֲלִילָה מְכַבּוּד הַצִּיּוּר, נִפְרַט כְּמַה עִינֵינִים שֶׁהֵם עִיקְרֵי חוֹבַתָנוּ מִתּוֹךְ 'עֵמוּד וְהַחֲזָק'. רֵאִישִׁית לְכֹל, תְּפִילָה בְּצִיּוּר. אִין מוֹשֵׁג שֶׁל יְצִיאָה לְבֵין הַזְּמַנִּים' מְחוּבַת הַתְּפִילָה בְּצִיּוּר, אִין בְּזֵה כֹל קוּלָא, שֶׁהִרִי הוּא דִין שֶׁנִּפְסַק בְּשׁוּלְחַן עֵרוּךְ, וּפְשׁוּט. וְצִרְכָּה הַתְּפִילָה שֶׁתְּהָא בְּרֹב עִם הַדְּרַת מֶלֶךְ, וְלֹלָא זֶה אָדָם אֵינוֹ

אור יוסף - רבנו גרשון ליבמן זצ"ל

פרקי זכרון, הספד והנהגות, מחייו ופועלו, מתורתו, תלמידיו, וישיבתו

הגה"צ רבי יצחק גורביץ' (מתוך ההספד בשבעה)

הבוטח בה' - חסד יסובבנו!

זכיתי להכיר את רבינו זצ"ל בימי החורף של שנת תש"א, בתוככי גטו וילנה. רבינו זצ"ל היה אז בתקופה שלאחר חתונתו, הוא התגורר עם הרבנית שלו בגטו - היא הייתה ידועה בתור צדקת ובעלת מידות טובות. אולם, בניגוד לרוב ככל תושבי הגטו, רבינו זצ"ל היה עסוק כל היום ב'זיכוי הרבים' - בפרט עם בני הנוער. כשהכרתי אותו, היו לו תלמידים יחידים, שהיו הם 'מסורים' אליו בלב ונפש, והוא פתח עמם ישיבה, והתחילו הם להשפיע על שאר חבריהם שיבואו אף הם לישיבה זו.

פרק א: ישיבתו של רבינו - גטו וילנה

אחד מתלמידיו הראשונים הללו, היה רבי חיים לנגלס. הוא הכיר אותי מלפני כן, היות שאבי ואביו היו שותפים במסחר. הוא התחיל להפציר בי, שאבוא לישיבה שרבינו הקים בגטו. אולם, בתחילה לא אביתי לשמוע לכך. היות, שהגעתי מבית ספר כללי, ועל אף היותי בגיל י"ד שנה - לא למדתי עדיין גמרא, ולכן לא רציתי להיות בישיבה עמם.

אלא, שבחול המועד פסח, הפציר בי חברי ר"ח שאבוא לישיבה רק לערב אחד, שבו הם קיימו הצגה על הפיט 'חד גדיא' - לזה לא סירבתי כבר. אכן, הגעתי, וראיתי את רבינו ואת הבחורים, שחלקם היו מבוגרים וחשובים ממני, ואמרתי אם הם אכן כאן בישיבה, גם אני רוצה להיות בישיבה הזאת! ואכן, נשאיתי בישיבה של רבינו - ובזכותו ניצלו חיי ממוות גשמי ורוחני!

מעניין לציין, שבתפקיד 'הגדיא' בהצגה, היה בחור יהושוע, עוד קודם שהוא 'התחלף'... הוא הגיע לישיבה עוד קודם שנעשה 'בר המצווה'. ביום ה'בר מצווה' שלו, הוא נכנס ל'עבודה' ברצינות - הוא 'התחלף' אז. הוא היה כל כך מסור לרבינו זצ"ל ולכל בני החבורה לאורך ימי המלחמה הנוראה - כפי שאספר בהמשך בעז"ה.

'ישיבה' - בתוככי הגטו!

כשהתחלתי את לימודי בישיבה של רבינו זצ"ל, מנינו אז כמניין בחורים בערך. אולם, תוך תקופה קצרה, כבר מנינו כשלושים תלמידים.

באותה תקופה, רבינו זצ"ל היה המגיד שיעור שלנו. למדנו עמו מסכת בבא מציעא גפ"ת. ובזמנו הפנוי, היה לומד הוא עם בחורי הישיבה ביחידות. הוא אף נתן את ליבו כל הזמן בכדי להשפיע על עוד צעירים שיבואו לישיבה, והיה אף מדבר עמם ביחידות ומשפיע עליהם. גם עם בני הישיבה היה הוא מדבר ביחידות, ומשפיע עליהם את 'דרכי העבודה' דנובהרדוק. לאחר תקופה, שבה

התרבו ספסלי ביהמ"ד, והיה רבינו זצ"ל עסוק ביותר, הוא חילק את בני הישיבה לג' קבוצות, ומינה עליהם מג"ש מעולים. על בני השיעור הראשון היה מופקד ר' יצחק קורניץ, שהיה מגדולי הלמדנים שהיו בכולל של רבי חיים עוזר זצ"ל. הוא היה צדיק גדול ומתמיד עצום. אפילו בעתות רעב, היה הוא לומד ללא הפסקה כלל. ראינו כמה פעמים שלא היה הולך לביתו לאחר תפילת שחרית, היות ולא היה לו להביא לילדיו פת שחרית. כמה פעמים הצלחנו להשיג עבורו מעט לחם, והנחנו לו בתוך ה'עמוד' שלו, וראינו שהיה לוקח לחם זה ונותנו לילדיו שרעבו ללחם. על בני הישיבה השני הופקד - עוד בעודו בחור - רבי אברהם ירוזלמנסקי, שהיה אף הוא ת"ח גדול. ועל בני השיעור השלישי הופקד עוד בחור ת"ח, בשם ר' חיים.

כל בוקר לאחר התפילה, רבינו זצ"ל היה מלמד לכל בני הישיבה הלכות מתוך ספר 'חיי אדם'. ובשעות אחר הצהריים רבינו זצ"ל היה לומד אתנו תנ"ך וכן הלכות פסוקות מתוך 'קיצור שולחן ערוך' - וזה על אף עיסוקיו הרבים.

הסכמת ה'יודנראט' לישיבה

בעיקר, השפיע הוא על בני הישיבה את 'עבודת המוסר'. הוא היה מלמד אותנו שיעורים מתוך ספרי המוסר השונים, ואף היה מקיים 'וועדים' בעל פה. כך התחיל הוא את השפעתו בישיבה לאט לאט - עד שתוך תקופה קצרה היו בישיבה בעלי מוסר ו'עובדים' רבים!

הישיבה הוקמה בתחילה במחתרת - ללא רשות מ'היודנראט'. אולם, בהמשך, הישיבה פעלה בתוך הגטו בגלוי ובפרהסיה, היות שרבינו השיג מהם אישור רשמי לקיום הישיבה. הוא היה בשבילנו כל עולמנו! כינינו אותו: 'דער רבה' - 'הרבי'. בכל התקופה ששהינו בגטו, הוא היה מסור בכל ליבו ונפשו למען בני הישיבה. וכשראה שהישיבה התפתחה בצורה נאותה, הוא הקים אף ישיבה גדולה לבחורים המבוגרים שהיו בגטו, שהיו ביניהם לומדים גדולים ומפולגים. הישיבה הגדולה פעלה בסמוך לישיבה הקטנה שהוקמה קודם לכן. בישיבות הללו היו סדרי לימוד מלאים, ותפילות בצורה ישיבתית. כמוכן, שהוא אף מסר 'שיחות' בישיבות הללו, שיחות נפלאות, שרוממו את כולם בתקופה הקשה ההיא. ואכן, על ידי השפעתו המוסרית, נהיו 'עובדים' רבים בישיבותיו. הוא דאג לחלוקת מזון, ואף למעט מעות לבני הישיבה. כמדומני, שהוא אסף כספים למטרה זו.

המדור באדיבות מערכת "ספר הזכרון לרבנו". ברכות יחולו על ראשם

דמויות הוד

יום סולוביציק מבריסק זצ"ל

אחד המקרים שהרעישו עולם ומלואו קרה בשנת תר"ע, השלטונות הרוסיים הודיעו כי מהיום כל הרבנים יהיו חייבים להשתלם בשפה הרוסית ובלמידים כלליים, כל גדולי הדור נעקו להשתתף בוועידה מיוחדת בעיר פטרבורג, והשתתפו שם כל מאורי הדור, ר' מאיר שמחה מדוניסק, ר' חיים עוזר מוילנא, ר' איצלה פוניבזר ר' חיים מבריסק, ועוד רבים, ושם התגלעה מחלוקת גדולה מאד בין גדולי הרבנים, ר' מאיר שמחה, ר' חיים עוזר ור' איצלה פוניבזר, ואיתם רוב רבני הוועידה תמכו בדרישה זו שהרבנים ילמדו את השפה הרוסית, ומנגד עמד בצור החלמשי ר' חיים מבריסק ואיתו ר' משה לנדויסקי שהיה שליחו של החפ"ץ חיים לוועידה.

מבלי להכנס לצדדים לכאן ולכאן שהיו בין ראשי ההרים, רק נציין שר' חיים מבריסק עמד וואם שלא כהרגלו, ודיבר בתקיפות גדולה על האיסור לשנות כהוא זה מדרך התורה המוסרה זה דורות, כי ההבטחה 'כי לא תשכח מפי דרעו' זה רק אם לא ישנו כהוא זה מהתורה, אבל אם ישנו אזי אין לנו הבטחה זו, ולכן אין מקום לטענה 'כי יש קצת לותר בשביל המשך קיום התורה'. את דבריו הנרגשים סיים ר' חיים: שאין אדם צריכים לדאוג לתורה, אפילו אם הרבנים לא יוכלו ללמוד תורה מהמדה אם לא יקבלו את גזירת השלטונות, אזי ההבטחה 'כי לא תשכח מפי דרעו'

פעם בעת שהתכונן הגר"ד לשמחת הברית לבנו, הכין לעצמו כלי עם מים חמים כדי לרוחץ את פניו וידיו, לפתע הגיע אביו רבי חיים ושאל אותו שאלה בדברי הרמב"ם, הגר"ד יישב מה שעלה בדעתו, ובין האב והבן התפתח דיון מעמיק, זה אומר בכה וזה אומר בכה, כדרכה של סופת התורה.

בניתים, החלו האורחים להגיע לשמחת הברית, וראו את הגר"ד דן עם אביו בדברי תורה, כספסל המים בידו. כשהגיע חותנו של רבי חיים, הגאון רבי רפאל שפירא זצ"ל, שכונד לשמש כ'סנדק', מנה בחתנו ואמר לו: 'מה אתה רוצה ממנו...? תן לו להכין עצמו לברית!'. גם שאר הנוכחים הביעו תמיהתם: 'וכי זה הזמן המתאים לדון בדברי הרמב"ם!?!' רבי חיים ניצל אף הודמנות זו והסביר לבנו: 'אתה חייב להתרגל שאין טרדה בעולם מצרכי לבטל אותך מעיין בדברי תורה!', אף 'שעת הדחק' אינה באה על חשבון שעת עסק התורה!'

רבי יעקב ישראל קוויבסקי הסטייפלער זצ"ל

אחד מתלמידיו של הסטייפלר נישג בשברון לב והתאונן 'רבי', מיאוש אנכי לגמרי, היצר מפיל אותי פעם אחר פעם ברשתו, כבר אינני שווה, ומנותק אני לצמיתות מתורה! שאלו הסטייפלר: 'האם ניצחת את היצר כבר פעם אחת', ענה הבחור, 'רבי, כבר אמרתי מצבי איום ונורא', הוסיף רבנו לשאול, 'האם ניצחת אותו כבר בעבר? לבסוף הודה שלמיתם נדירות אכן הצליח לנצח מעט את יצרו הקשה. הישבו הסטייפלר' בזה הלשון: 'אם כן, אל תבט אחרוך כלל, כי אם על אלו הניצחונות'. והוסיף כי בספרים הובאו תיקוני תשובה רבים המשברים עצמותיו של אדם - לכפר בהם חטאים ופשעים, אבל התיקון הגדול ביותר הוא שיאמר לעצמו: "עד כאן... כמה קל ופשוט.

בשנותיו האחרונות, בשל חולשתו הגדולה נמנע מן הסטייפלר להשיב בכתב לשואלים. פעם אחת - סיפר הגאון רבי משה מרדכי שולובינגר זצ"ל - נכנסתי אליו וראיתי מעיין טובא במכתב קצר מאוד שהגיע אליו. לפניו היה מונח כרך אחד מכרכי 'קהילות יעקב', הוא עיין ממושכות בספר ובמכתב וניכר שהיה שמחשובותיו תפוסות בעיני המכתב, שכנראה נטע למה שכתוב ב'קהילות יעקב'. בעודי עומד וממתין, פנה אלי ואמר: אינני מכיר את הכותב הזה, אבל צריך לענות לו. הוא שואל כאן שאלה על הספר, וניכר מהמכתב שהוא באמת רוצה לדעת. לשואל כזה מוכרחים להשיב אפילו כשאין כח.

סיפר ת"ח אחד: פעם אחת בהיותי בארץ ישראל, הלכתי אל הסטייפלער זצ"ל במצואי יום הקדוש. הסטייפלער ישב ואמר תהלים בשמחה גדולה ובהתרגשות (מנהג צדיקים הקדמונים) - כתבתי על פתק רשימה של ספרים שחפצתי לקנות אצלו, והגשתי לו את הרשימה.

הסטייפלער זצ"ל עיין בפתק שמסרתי לו, ואמר לי: אני נוהג שלא לעסוק עם מעות בעודי לבוש בבגדי שבת, מחשש שמא אשכח ואכניס את המעות לתוך בגדי השבת והם ישארו עם עד השבת הבאה... ולכן הוא לא יכול למכור לי את הספרים. כתבתי לו בחזרה על הפתק - שאני לוקח אחריות שלא יכניס את הכסף לתוך בגדי השבת. חזר הסטייפלער ושאלני אם אני יכול לחזור ולהיכנס אליו למחרת, וכתבתי לו בחזרה שלמחרת אני נוטע לאמריקה ואיני יכול. אז הירר הסטייפלער כמה רגעים, ואח"כ קם ממקומו ואמר לי שהוא כבר חוזר, והוא יצא.

ונשארתי בחדרו לבד, אני ממתין חמש דקות - עשר דקות - חמש עשרה דקות - עד שלבסוף הסטייפלער נכנס לחדר. מה מאוד נדהמתי לראותו לבוש בבגדי חול! - הסטייפלער זצ"ל יצא והחליף את כל בגדיו - מראשו ועד כף רגלו! - הוא לבש את הטלית קטן של ימות החול וכו', ואפילו את הכפה שעל ראשו הוא החליף! ורק אז לקח ממני הסטייפלער זצ"ל את המעות והכניסם מיד במגירה שבשולחני...

יוצא לאור ע"י קיבוץ אברכים - "אוהל יוסף" - נובהרדוק

בית המדרש "בית מרים גיטל" מעלות דפנה 117 ירושלים

טל: 0527639747 דוא"ל: Ohelyosef1@gmail.com